

ΣΣ. 1 0 κβ / 89

ΗΘΕΛΑ ΝΑΜΑΙ

Ἦθελα νάμαι στὸ γιαλό, τὸ κύμα νὰ ρωτήσω
Σὰν ἀγριεὺν τί ζητᾷ, καὶ σὰν βοῦκᾶ, τί λέγει.
Πῶς ἀφρισμένο δέρνεται στὸν βράχο, νὰ γνωρίσω,
Γιὰ ποιά μεγάλη συμφορὰ ξεβούρκωσε καὶ κλαίγει.

Ἦθελα νάμαι στὸ βουνό, τὴν πούκη νὰ ρωτήσω,
Σὰν τὰ λυγίζη ὁ βοριάς τὰ σκοτεινὰ κλωνιά της,
Γιὰ ποῖο πουλί ποῦ πέταξε καὶ δὲν γυρίζει πίσω,
Βαρυστενάζει ποῦ θαρρεῖς λαβώθηκ' ἡ καρδιά της.

Καὶ μέσ' τὰ φύλλα τῆς ἰτιάς ἤθελα νάμ' ἀκούω,
Νὰ δῶ, ποῖος χύνει ἓνα πικρὸ καὶ μυστικὸ φαρμάκι
Μέσ' τοῦ καυμένου τ' ἀηδονίου τὸ βλοημένο στόμα,
Ποῦ λές καὶ εἶνε ἄνθρωπος, κί' ὄχι μικρὸ πουλάκι.

Παράξενο νὰ μοιάζουνε τὰ κύματα κ' οἱ πόθοι,
Τ' ἀγέρι καὶ ὁ στεναγμός, τὸ κλίμα καὶ τ' ἀῆδονι,
Κί' ὁ κόσμος ποῦνε μέσα μας καλλίτερα νὰ νοιώθη,
Τὸν ἔξω κόσμο, σὰν θαρρῆ κι' αὐτὸν πῶς δέρνουν πόνοι!

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΣΣ. 12 Νοεμβ / 89

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΑΡΓΑΛΕΙΟΥ

Πέρα, σαῖτα μου γοργή, μὲ τὸ φιλό μετάξι,
Νάρθη ὁ καλὸς μου τῆ λαμπρή, νὰ βρῆ χρυσᾶ ν' ἀλλάξη.
Τάκου, τάκου ὁ ἀργαλειός μου,
Τάκου κ' ἔρχετ' ὁ καλὸς μου.

Μαντίλι ἀπὸ τὰ δάκρυα δὲν τοῦρμινε στὰ ξένα.
Ἄρχοντοπούλες τὸν ζητοῦν, κί' αὐτὸς ποιεῖ γιὰ μένα.
Τάκου, τάκου στὴν αὐλή μου,
ὡς ποῦ νάρθη τὸ πουλί μου.

Ἐγὼ τὸ φάδι θὰ γενῶ, κ' ἐκεῖνος τὸ στημόνι,
Ποῦ νὰ πλεχτῆ μεσ' ὅς τὸ πανί, καὶ πεῖδ νὰ μὴ γλυτόνη.
Τάκου, καὶ σὲ λίγο φθάνει
Γιὰ φίλι καὶ γιὰ στεράνι.

Πέτα, σαῖτα μου γοργή, χτύπα, χρυσὸ μου χτένι,
Ἦ ἀτέλειωτη Σαρακοστή μερόνυχτο νὰ γένη.
Τάκου, τάκου ὁ ἀργαλειός μου,
Τάκου, κί' ἔρχεται ὁ καλὸς μου.

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΣΣ. 17 Δεκ / 89

ΣΑΠΦΙΚΑ

ΦΑΙΝΕΤΑΙ ΜΟΙ ΚΕΙΝΟΣ

Ἄλλος θεὸς μοῦ φαίνεται ἐκεῖνος ποῦ ἀντικρὺ σου
Θωρεῖ τὸ χαμογέλιο σου, κί' ἀκούγει τῆ φωνή σου.
Κ' ἐμένα μέσ' ὅς τὰ στήθια μου ἐπήδηξ' ἡ καρδιά μου,
Καθὼς σ' ἐπρωτοκύτταξα, καὶ πιάσθηκ' ἡ λαλιά μου.
Γλώσσα δὲν εἶχα γιὰ μιλιᾶ, στὸ αἷμά μου μιὰ λαῦρα
Λεπτὴ ἐκρυφοχύθηκε, τὰ ἔβλεπα ὅλα μαῦρα,
Δὲν ἀκουγα παρὰ βοητό, πετοῦσα σὰν τὸ ψάρι,
Ὁ ἔβρος μ' ἐπερέχυνε, καὶ σὰν ἔηρό χορτάρι
Χλωμὴ σὰν σ' ἐθωροῦσα,
Δὲν ἤξερ' ἂν ἀπέθανα, ἢ ἂν ἀκόμα ζοῦσα.

ΔΕΔΥΚΕ ΜΕΝ Α ΣΕΛΛΑΝΑ.

Τὸ φεγγαράκι ἐμίταψε, μεσάνυχτα σιμόνει,
Ἦ ὥραιε φεύγουν καὶ περνοῦν, κί' ἐγὼ κοιμοῦμαι μόνη.

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ.

ΣΣ. 3 Σεπ / 89

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΚ ΒΟΜΒΑΗΣ

Μοῦ ἐκάματε τὴν τιμὴ νὰ μοῦ γυρέψετε «τίποτε ἀνακερζόμενον εἰς τὸν ἐν Ἰνδία βίον». Ὅριστε μιὰ μικρὴ περιγραφὴ τῆς Βομβάης. Ἴσως ἔπρεπε νὰ σὰς τὴν δώσω πρὸ πολλοῦ. Μὰ ἔλα δὰ ποῦ εἰμὲς οἱ Ῥωμαῖοὶ θέλουμε νὰ τὰ φτεῖνουμε ἔλα τοῦ πρώτου νεροῦ, μὴν τύχη καὶ δὲν τὰ παραλάβη ἡ ἀθανασία ἔς τὴν ἀγκυλιὰ της! Καὶ σὰν πάρουμε τὸ κονδυλί στὸ χέρι, πρέπει καὶ καλὰ νὰ γράψουμε μὲ ἓνα ὕφος δεσποτάδικο, μιὰ προσφώνησι ἔστους αἰῶνας ποῦ θάλλου, καὶ ὄχι ἓνα ἀπλό γράμμα ἔστους φίλους! Κ' ἐτς: μὲ τὸ νὰ μὴ μποροῦσα νὰ γράψω σὲ τέτοια γλώσσα, δὲν σὰς ἔγραφα τίποτε! Τώρα ὅμως, ποῦ ἐκοπιᾶσατε ἔστὸ φτωχικό μου, πρέπει νὰ σὰς εὐχαριστήσω μὲ τὸ βρεσκάμενο.

Γιὰ νὰ μπορέσω νὰ κἀμω μιὰ σωστὴ περιγραφὴ πρέπει νὰ γυρίσω μερικὰ χρόνια πίσω, τότες ποῦ πρωτοεῖδα τὸν τόπο. — Ἡ πρώτη ἐντύπωσι εἶνε καὶ ἡ ζωηρότερη.

Λοιπὸν σὰν ἐπρωτοβγήκα ἐτὴν Βομβάη ἦτανε Γεννάκης ἐφταμισυ ὄρες βράδυ, καὶ θορροῦσα πῶς ἔβλεπα ὄνειρο. Κάτι δρόμοι τρεῖς φορές πλατυτέροι ἀπ' τὴν ὁδὸν Σταδίου, στολισμέναι μὲ δένδρα ποῦ δὲν εἶδαν ποτὲς τοὺς φθινόπωρο, καὶ ποῦ καὶ ποῦ θεωρεῖται γοθικά χτίσια καταρτισμένα, ποῦ ἔλεγες καὶ ἐκάνανε πανηγυροῦ δῶ πέρα. Ὅσο πῆγαίνα τὸσο προῖξεν ἦταν ἡ θέα ἀπὸ τῆ μιᾶ μεριά θάλασσα, ἔστὸ πλαγι σιδηροδρόμου, ἔπειτα ὁ δρόμος ποῦ πῆγαίνα, κί' ἀπὸ τὴν ἄλλη ἓνα μεγάλο περιβόλι μὲ ἀψηλούς τοίχους ποῦ δὲν ἔβλεπε παρὰ τὰ δένδρα, κ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ καπνὸ καὶ φλόγες! Τί νὰ ἦταν ἐδῶ πέρα! Μὲ τὰ ἄλλα ἐγγλέζικα τοῦ Μουσουλμάνος ἀμαζᾶς μοῦ ἐξήγησε πῶς ἦταν τὸ Ἰνδικὸ — νεκροταφεῖο νὰ τὸ πούμε δὲν ταιριάζει, ἀς τὸ πούμε νεκροκαυστεῖο, — ἴσα ἴσα κοντὰ ἐτὴ θάλασσα, γιὰ νὰ βίγουν τὴ στάχτη τῶν νεκρῶν μέσα. Περνώντας ἀπὸ πλεῖο κοντὰ μ' ἐχτύπησε καὶ μιὰ μυρωδιὰ «πριζόλας» ποῦ μ' ἔκαμε πολὺ κακὸ, πλειότερο ἀπ' ὅλες τὲς φουρτσῦνες τοῦ ταξιδιού μου.

Σὰν ἐπέρασα αὐτὸ τὸ περιβόλι εὐρήθηκα ἀνάμεσα ἔς τὰ δένδρα ἐκεῖνα ποῦ βλέπουμε ζωγραφισμένα καμμιὰ φορὰ, ἀψηλὰ καὶ λιγερά σὰν κοπέλες, καὶ τὰ πλατεῖα φύλλα τοὺς ἀπάνω ἀπάνω, ποῦ ἀνάμεσά τοὺς ἐλάμπανε τ' ἀστέρια σὰν διαμάντικα, μὲ τὴ μαλακὴ ἐκείνη λάμψι ποῦ μόνο ἔτὰ μεσημβρινὰ τοῦτα κλίμακα εἶνε ὁ οὐρανός.

Νὰ μὴ τὰ πολυλογῶ ἔφθασα σίτιτι ἔς τὸ ἐνός Ἐγγλέζου φίλου ποῦ μὲ φιλοξενοῦσε. Τὰ λένε μπουόγκα.λα ἐδῶ τὰ σίτιτι τους. Μεγάλες πε-

ριοχές γεμάτες δένδρα και λουλούδια, και 'ετή μέση τὰ σπίτια μὲ ἓνα πάτωμα, εὐρύχωρες κάμαρες, και βεράνδες (ἐξώστες) ὀλοτρόγυρα. Ἐγὼ τώρα ἤμουν ὄχι μόνο κουρασμένος, ἀλλὰ και ἄρωμένος μουσικίδι, ἐπειδὴ ἔκαμα τὴν τρέλλα νὰ ἀνέβω τρία σκαλοπάτια κομμάτι βιαστικὰ, πράμμα ποῦ δὲν τὸ ἐξανάκκαμα ὕστερα. Ἀλλ' εἶχε μιὰ καρέγλα στὴ βεράνδα ποῦ μοῦ ἔδωσε κομμάτι ἀνάπαυσι, ας ἦνε καλά ὁ φίλος μου ποῦ μοῦ ἔδειξε πῶς νὰ καθίσω. Ἦτανε βαθειά, χαμηλὴ καρέγλα μὲ δυὸ μακρὰ σκέλια ποῦ ἐξεῖχανε βρίζοντεια. Καθίζεις λοιπὸν και ἀπλό- νεις τὰ πόδια σου ἀπάνω στὰ σκέλια ἂν ἦνε παραπολλὴ ζέστη ἔρχεται και ἓνας μαῦρος ἀπὸ πίσω σου και σὲ ἀερίζει.

Ἐπὶ τραπεζί του ὁ φίλος μου ἔβγαλε τὰ ῥοσπίφια του ἄν νὰ πέφτανε ἔξω τὰ χιόνια περιμένα κ' ἐγὼ νὰ φάγω ἰνδικὸ φαγεῖ, ἀλλὰ γλιγῶρα ἔμαθα πῶς ὀλίγα εἶνε τὰ Ἰνδικὰ πράμματα ποῦ ἐπῆραν οἱ Ἐγγλέζοι ἀπὸ τοὺς Ἰνδοὺς. Εὐρῆκες ἄνθρώπους νὰ σοῦ μιμηθοῦν ζεῖνα! Νὰ ἦτανε Ῥωμαῖοί, ἴσως!

Μέσα 'επὶ σπῆτι δὲν εἶδα τίποτε καινούργιο ἢ παρῆξενο, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἀμέτρητους ὑπηρετές. Κάθε τι ποῦ χρειαζέσαι, και ἓνας ὑπηρετής! Μαγειρός, παραμαγειρός, ἀλογας, ἀμυζάδες, σκυλας, πλυστής, κωνδῆλκναφτης (δὲν χορατεῦω), σκουπιστής, ὡς και μιὰ γυναῖκα για νὰ κουβαλῆ τὲς ἀκαθαρσίαις 'επὶ τὴν πόρτα, και ἀπ' ἐκεῖ ἄλλος νὰ τὲς ῥίχνει 'επὶ τὴν θάλασσα! Σωστὸ ὑπουργεῖο. Τὸ ἄλλο παρῆξενο ποῦ βρῆκα 'επὶ τὰ σπίτια μέσα (ἀλλὰ τοῦτο μόνον 'επὶ τὰ μεγάλα σπίτια ποῦ εἶνε κομμάτι ἔξω ἀπὸ τὴν πόλι), ἦταν τὰ—φειδιὰ! Ἐφριζα ἄν τὸ ἄκουσα! Ἐμπορεῖς νὰ πατήσης 'επὶ καλά καθουμένα μιὰ κόβρα, και σὲ δυὸ ὥρες μέσα (τὸ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου)— addio! Στὴν ἐποχὴν μάλιστα τῶν βροχῶν ποῦ μπαίνει νερὸ 'επὶ τὲς φωλιές τους, ἔρχονται μὲς 'επὶ τὰ σκλόνια τὸ βράδυ βράδυ νὰ στεγνώσουν! Εἶνε ἀλήθεια πῶς οἱ Εὐρωπαϊοὶ πολὺ σπάνια παθαίνουν οἱ δυστυχεῖς ἐπιτόπιοι ὅμως, ποῦ περιπατοῦν ζυπόλυτοι, φεύγουν πέντε δέκα τὸ χρόνο. Κ' ἐδῶ δὲν εἶνε τίποτε 'επὶ ἔσωτερικὸ παθαίνουν 15,000 τὸ χρόνο ἀπὸ δαγκαμα φειδιῶν, και ἡ Κυβέρνησις δίνει περίπου μιὰ δραχμὴ τὸ κεφάλι για κάθε σκοτωμένο φειδι, ἀλλ' εἶνε τὸ ἴδιο ἄν νὰ γυρεῖς νὰ 'ξολοθρέψης τοὺς ψύλλους 'επὶ τὰ μέρη μας!

"Ας ἔβγουμε ἔξω τώρα 'λιγάκι.

Ἡ Βομβάη εἶνε νησί μὲ σχῆμα γάτας στεκάμενης, ἀλλὰ μὲ δυὸ ποδάρια! Ἀπάνω στὴν οὐρά της (Malabar Hill) εἶνε ἡ κατοικία τῶν ἀφενταδῶν, στὸ πισινὸ ποδι της (Colaba) οἱ στρατῶνες, και ἀνάμεσα ἓνας κόλπος ποῦ εἶνε μιὰ χαρὰ νὰ τὸν κυττάζης, μάλιστα ἄν δὲν εἶνε συννεφα, δηλαδή ἀπὸ τὸ Σεπτέμβριο ὡς

τὸν Ἰούνιο! Ἡ καθαυτὸ πόλις εἶνε ἀπάνω στὸ μπρὶ τῆς γάτας ἀλλὰ ἐκεῖ θὰ πάμε κατόπι. Ἀς μείνουμε κομμάτι ἀκόμα ἄπάνω 'επὶ τὴν οὐρά, νὰ δοῦμε τὸν κόλπο ας ἀνέβουμε 'λιγάκι, νὰ βλέπουμε και τὲς δύο θάλασσας. Τί ἔκτασι, και τί μορφιά! Τὰ τροπικὰ ἐκεῖνα δένδρα, σκορπισμένα ἀπάνω 'επὶ τὴν γάτα, τὰ μεγάλα χτίρια ἀντίκρου, κατὰ τὸ πισινὸ ποδι, ἡ ἡσυχη θάλασσα, τὰ βουνὰ τῆς ἠπείρου παραπέρα, πίσω ἀπ' τὸ νησί, σωστὸ ἀμφιθέατρο! Ποῦ ὅμως ἡ ζωὴ και ἡ γλύκα τῆς 'δικῆς μας χώρας! Ἐδῶ ἡ φύσις μισοκοιμάται, και ἄν πλακώση και ὁ ἥλιος, ναρκιόνετσι ὅλως διόλου. Τὰ καυμένα τὰ χορτάρια ἔχουν γεῖνη φρύγανα πρὸ πολλοῦ. Οἱ περιθολάριδες δὲν προφθαινουν νὰ ποτίζουν. Ὡσοῦ ν' ἀνοίξουν πάλι οἱ καταρράχταις τοῦ οὐρανοῦ τὸν Ἰούνιο, και γεμίση ὁ κόσμος ζωὴ και πρασιναδα. Καὶ τότες πάλι εἶνε τόση ὑγρασία, ποῦ καταντα νὰ φυτρώνουν μανιτάρια 'επὶ τὰ ποδήματά σου, ἂν δὲν σκουπισθοῦν δυὸ τρεῖς ἡμέρες. Ὁ κόσμος πνίγεται ἀπ' τὴ ζέστη, και οἱ κατοικοὶ ἀναβγουνε μαγκάλια για νὰ στεγνώσουνε τὰ σινδόνια τους. Ἀλλ' ας ἔλθουμε 'επὶ τὴν οὐρά πάλι. Ἐκεῖ λοιπὸν ποῦ στέκεσαι και θαυμάζεις τὴν ὄμορφη ἐκεῖνη θέα, ἔξαφνα ἓνα κοπιδι μεγάλα ὄρνια σηκόνονται ἄν ἓνα σύννεφο ἀπὸ τὰ δένδρα ἐκεῖ κάτω, και στρεφογυρίζουν 'επὶ τὸν ἀέρα πετώντας κατὰ τὴν περιοχὴ ἐκεῖνη πρὸς τ' ἀριστερα. Εἶδαν Παρσῆδικο λείψανο, ποῦ τὸ φέρουν νὰ τὸ βάλουν ἀπάνω σὲ μιὰ σκὰρα κτισμένη μέσα σ' ἓνα ἀσκέπαστο πύργο, (τὸν Πύργο τῆς Σιωπῆς) για νὰ τὸ φανε τὰ ὄρνια, και ὕστερα νὰ πάρουν τὰ κόκκαλά του και νὰ τὰ ῥίξουν μέσα 'επὶ ἓνα πηγάδι 'επὶ τὸ πλάγι.

Οἱ Παρσῆδες εἶνε Πυρολάτραι ἀπόγονοι τοῦ Ἀρταξέρξη, και καταστάλαξαν ἐκεῖ κάτω πολλὰ χρόνια τώρα. Καλοκαρῶμενοι ἄνθρωποι, ζυπνοὶ και πλούσιοι. Ζοῦν σχεδὸν ἄν Εὐρωπαϊοὶ, και τὰ ἐνδύματά τους δὲν διαφέρουν πολὺ ἀπὸ τὰ 'δικὰ μας τὰ στενά. Εἶνε ὅμως μικρὴ κοινότης, και τούτη σχεδὸν ὅλη 'επὶ τὴ Βομβάη μέσα. Ἡ Παρσῆδισες εἶνε και αὐτὲς νόστιμες, και μερικὲς μάλιστα πολὺ ὄμορφες. Μορφιά ὅμως χωρὶς καμμιὰ ζωηρότητα. Εἶνε κ' αὐτὲς ἄν τὴ φύσι τριγύρω τους. Ἐνδύονται κομμάτι ἄν Τούρκισσες, ἀλλὰ πλειὸ χαριτωμένα, και δὲν σκεπάζουν τὸ πρόσωπό τους.

Ἰνδὲς πλούσιες δὲν βλέπεις ἐδῶ, γιατὶ τοῦτες κρύβονται ἄν τὲς Τούρκισσες. Ἡ φτωχὴ ὅμως φαίνονται 'επὶ τὸν δρόμο, και δουλεύουν ἄν ἄνδρες, και καλλίτερα. Χρῶμα, καθὼς ὅλοι οἱ Ἰνδοί, ἀπὸ τὸ βαθὺ λαδί ὡς τὸ μαῦρο, λιγερές, σβέλτες, μὲ στήθια ἴσια και γεμάτα, και ἓνα μακρὸ κομμάτι κόκκινο πανὶ ἀπάνω τους ποῦ τὸ ἔχουν βαλμένο μὲ ἓνα τέτοιον τρόπο ποῦ θαρρεῖς πῶς βλέπεις μὰ τὴν ἀλήθεια ἑλληνικὰ ἀ-

γάλατα βαμμένα με μαύρο και κόκκινο! Πώς τὸ βάζουν αὐτὸ τὸ κουρέλλι, μιὰ γύρω στὴ μέση, μιὰ κάτω και κατόπι 'στὸ κεφάλι και 'στὸν ὦμο, — αὐτὲς τὸ ξέρουν. Ἐλησμόνησα τὸ γελέκι τους, ποῦ τοὺς σκεπάζει μόνο τὰ μισὰ πλευρά, και κάμνει τὰ σκληρὰ στήθια τους ἀκόμη πλειὸ στρογγυλά. Τί τὰ θέτε αν ἡ Εὐρωπαϊαίς ἐνδύνουνταν ἔτσι, θὰ εἶχαμε Πραξιτέλιδες παλι!

Οἱ ἄνδρες τους (και τώρα ἄς πᾶμε 'στὴν καθ'αυτὸ Ἰνδικὴ πόλι), εἶνε και αὐτοὶ ντυμένοι ταιριαστὰ με τὲς γυναῖκες· ἀλλὰ πρέπει νὰ πῶ πῶς τοῦτοι δὲν ἔχουν τὴ χάρι τῶν προγόνων μας, αν και μοῦ ἔκαμαν ἐντύπωσι τὰ ῥωμέηκα χαρακτηριστικὰ τους.

Ἡ ζωὴ τους εἶνε ἀπλότατη. Τρῶνε ῥίζι και 'πωρικά, και δὲν πίνουν παρὰ νερὸ και γάλα. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶνε γραμματισμένοι, και ἀπ' τὸ πανεπιστήμιο μάλιστα· ἀλλὰ οἱ πλειότεροι ζύλα ἀπελέκητα Κατοικοῦν 'σάν τὲς σαρδέλες παστωμένοι. Και εἶνε θάμμα πῶς δὲν ἐρχεται συχνότερα ἢ χολέρα νὰ τοὺς ξεπαστρεῖη· γιατί στὴν καθαριότητα δὲν θὰ πάρουν ποτέ τὸ βραβεῖο. Ἐχουν σὲ κάθε γειτονιά και ἀπὸ ἓνα ἐκτεταμένο χαβούζι· ἐκεῖ μέσα πλένουνται κάθε πρωτὸ 'σάν τοὺς εὐλογᾷ ὁ Βραχμᾶνος παπᾶς τους, πλένουν τὰ ῥοῦχὰ τους, και πίνουν κιόλας! Οἱ παπάδες τους ἔχουν μεγάλο χάλι· Ὀλιγώτερη ἀξιοπρέπεια δὲν εἶδα! Ἀλλὰ ποῦ τόπος νὰ σᾶς τὰ λέγω! Και ποῦ τόπος, και καιρὸς νὰ σᾶς ἐξηγῶ και τὲς ἀμέτρητες φυλές τους, (casts). Καθε ἐπάγγελμα και φυλὴ ἢ τέσσερες μεγάλες φυλές εἶνε τῶν ἱερωμένων, τῶν στρατιωτῶν, τῶν πραγματευτᾶδων, και τῶν κοινῶν δουλευτᾶδων. Ἡ μιὰ φυλὴ δὲν ἀνακατεῦεται ποτέ με τὴν ἄλλη.

Οἱ δρόμοι κακορρίζικοι. Τὰ σπίτια και τὰ παζάρια χειρότερα και ἀπὸ τὰ τούρκικα. Παρὰκάτω ὅμως, πρὸς τὸ πόδι τῆς γάτας, εἰς τὸ Εὐρωπαϊκὸ μέρος ποῦ ἐπέρασα 'σάν πρωτόφθασα, εἶνε ἄλλο πρᾶμμα. Οὔτε 'στὴν Ἀγγλία δὲν βλέπεις τέτοιες πόλεις. Δὲν λέγω τίποτε γιὰ τὴν ἐμπορικὴ κίνησι ποῦ κάνει τὴ Βομβάη δευτέρη Καλκούττα, γιατί φοβοῦμαι πῶς μισοβαρεθήκατε.

Πρέπει ὅμως νὰ πῶ δυὸ λόγια ἀκόμα γιὰ τὸν χαρακτήρα και τὰ ἔθιμα τῶν ἀνθρώπων ἐδῶ. Καθὼς εἶπα, εἶνε ἀπλότατοι 'στὴ ζωὴ τους. Μόνο 'σάν πανδρεύουν κανένα γιου τους ἀνοίγουν τὲς πόρτες τους και ἀνάβουν χιλιάδες λαμπάδες. Τὸ πλοῦτος καθενὸς λογαριάζεται κατὰ τὲς λαμπάδες τοῦ γιου του.

Ἡ θρησκεία τους εἶνε μιὰ ἀπέραντη εἰδωλολατρεία. Ἐγὼ νὰ σᾶς πῶ ἀμφιβάλλω αν ξέρουν κι' αὐτοὶ τί θεὸ λατρεύουν. Οἱ μεγαλύτεροι θεοὶ τους εἶνε, καθὼς θὰ ξέρετε ὁ Βράμας (Δημιουργ-

γός), ὁ Βισνοῦ (Συντηρητής), και ὁ Σίβας (Ἐξολοθρευτής), και ἔχουν και οἱ τρεῖς ἀπὸ μιὰ θεὰ νὰ τοὺς βοηθᾷ 'στὴ δουλειά τους: τὴν Σαρσουατή, τὴν Λαζμῆ, και τὴν Παρβατῆ. Ἀφίνω τοὺς ἀμέτρητους θεοὺς και θεές τοῦ νεροῦ, τοῦ ἀνέμου, τῆς φωτιᾶς, τοῦ πολέμου κτλ κτλ.

Καθὼς 'ς ὅλη τὴν Ἰνδία, ἔτσι κι' ἐδῶ βλέπεις πολλοὺς Μουσουλμάνους. Ἡ ζωὴ τους και ὁ χαρακτήρας τους εἶνε ἀπάνω-κάτω τὰ ἴδια 'σάν τῶν Ἰνδῶν, ἴσως κομμάτι πλειὸ δραστήριο.

Πολλὲς φορές ἐσκέφθηκα αν οἱ Ἰνδοὶ εἶνε εὐχарιστημένοι με τοὺς Ἐγγλέζους, ἢ ὄχι· και δὲν μπορῶ ἀκόμα νὰ πῶ· γιατί 'στὴν πονηριά μας περνοῦν κι' ἐμᾶς. Εἶνε μέλι και γάλα μαζί τους, μὰ ποῦ και ποῦ βλέπει κανεὶς παράξενα σημάδια τῆς καρδιάς τους, και δὲν τοὺς πολυπιστεύομαι. Τὸ λάθος τῶν Ἐγγλέζων εἶνε ποῦ τοὺς μεταχειρίζονται με τὸ συνειθισμένο τους ἀγέρωχο, ἀλλὰ και οἱ Ἰνδοὶ πάλι φέρνονται 'σάν νὰ μὴ τοὺς ἀξίζη καλλίτερη τύχη.

Ἄν ἔχετε ὄρεξι νὰ μάθετε γιὰ τὴ φιλολογία τους, τὴν ποίησι τους, τὴ θρησκεία, τὲς φυλές, κτλ κτλ, δὲν θὰ βρῆτε καλλίτερο βιβλίον ἀπὸ τὴν Ἱστορία τῶν Ἰνδιῶν τοῦ Elphinstone.

Ἀκόμα δυὸ λόγια και 'τέλειωσα. Τὸ κλίμα εἶνε ἄθλιο. Ὅταν φθάσης 'στὴ Βομβάη ἄρνοιες, και δὲν ξιδρόνεις παρὰ 'σάν φύγης ἢ χειρότερες ἀρρώστιες εἶνε τὸ σικότι, ὁ τυφοειδὴς πυρετὸς και ἡ χολέρα. Πολλοὺς Εὐρωπαίους θερίζει και ἀ' ἀποπληξία τῆς ζέστης, ἀλλ' ἡ ζέστη τούτη εἶνε δυὸ λογίων: ἀπ' ἐξω (τοῦ ἡλίου), και ἀπὸ μέσα (τοῦ οὔσκιου).

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Πρὸς φίλην.

Ἐὰν ἡ ἀγάπη σου δὲν φθάνει μέχρι τοῦ νὰ συγχαρῆ τὰς ἐλλείψεις μου, εἰς τί μοῦ χρησιμεύει ἡ φιλία σου; Ἐὰν ἡμην τέλειος, δὲν εἶχα ἀνάγκη τῆς ἀγάπης και τῆς ἐκτιμῆσεώς σου. Ἡ πρώτη τυχούσα ἡδύνατο νὰ με ἀναπληρώσῃ. Ἡ μήπως φρονεῖς ὅτι εἶσα τέλεια σύ; και πιστεύεις ὅτι εἶμαι φίλος σου, διότι δὲ ἔχεις παρὰ μόνον προτερήματα, κανέν δὲ ἐλάττωμα. Δὲν ἀγαπῶ ἀνθρώπον ὅστις δὲν ἔχει ἀνάγκη ἐπιεικείας, τινός, ἀγαθότητος, συμπιεσίας. Σὲ ἀγαπῶ διότι πολὺ λάκεις ἐδοκίμασα ἐπὶ σοῦ τὴν ἀγαθὴν μου καρδίαν, τὴν εὐμένειάν μου, αὐτὴν τὴν γενναιοφροσύνην μου. Ἐμὲ αὐτὸν ἀγαπῶ ἐν σοί. Αὐτὸς εἶνε ὁ ἀληθὴς ἔρωσ, ἡ ἀληθὴς φιλία. Σογχωροῦσα τὰς ἐλλείψεις μου, ἀνοψώνει σεαυτὴν, ἀκονίζει τὴν ἰσχύν σου ἐπάνω εἰς τὴν ἀδυναμίαν μου, κτυπᾷ με τὸν χάλυθα τὸν χάλυθα, οἱ δὲ ἐκπεσπόμενοι σπινθῆρες φωτίζουναι τὴν ὀραίότητά τῆς ψυχῆς σου.

Alexandre Weil.